

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота з «Глобальної макрофінансової економіки» на тему:
«Реформи фіскальної політики :податки, витрати, перерозподіл.»

Виконала:
Студентка групи ЕАм-11
Задорожна І.Я.
Науковий керівник:
доктор економічних наук,
Козюк Віктор Валерійович

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ECTS _____
Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)
_____
(підпис) (прізвище та ініціали)
_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль 2018

ПЛАН

Вступ

1. Основні концепції та роль фіскальної політики у регулюванні економіки.
2. Україна: проблеми реформування структури оподаткування.
3. Варіанти оптимальної перебудови бюджетних видатків.
4. Фіскальні орієнтири соціального вирівнювання.

Висновки

Список використаної літератури

Зміст

Вступ.....	4
1. Основні концепції та роль фінансової політики у регулюванні економіки.....	6
2. Україна: проблеми реформування структури оподаткування.....	8
3. Варіанти оптимальної перебудови бюджетних видатків.....	11
4. Фінансові орієнтири соціального вирівнювання.....	17
Висновки.....	21
Список використаної літератури.....	23

Вступ

Здійснення усього комплексу реформ державного і суспільного життя, започаткованих в Україні, в умовах економічної кризи і, як наслідок, гострого дефіциту фінансових ресурсів закономірно потребує суттєвого перегляду фіскальної політики держави. Відповідно, фіскальна політика виходить на перший план серед усього переліку елементів економічної політики держави і, як така, потребує належної доктринальної бази. Сьогодні фіскальна політика – це невід’ємний елемент економічного життя суспільства, який пов’язаний з необхідністю вирішення насамперед загальнонаціональних завдань як на макро-, так і на мікрорівні. [1]

Актуальність теми. Сьогодні особливої актуальності набувають питання пошуку важелів державного регулювання, здатних забезпечити якісні перетворення в економіці та соціальній сфері, опанування інноваційної моделі структурної перебудови та економічного зростання; подолання диференціації доходів населення і бідності, утвердження середнього класу; адаптація національної економіки до тенденцій розвитку світового господарства та інші.

Питанням дослідження реформування фіскальної політики України займалися дуже багато вітчизняних вчених та науковців такі як: А. Крисоватий, Р.Жарко, О.Кравченко, М.Романюк, О.Десятнюк, А.Кізима, В.Дмитрів, А.Луцик, В.Андрущенко, В. Барановський, Т. Вахненко, А. Гальчинський, В. Геєць, А.Лаффер, Ф. Модільяні, В. Норгауз, А. Пігу, П. Самуельсон, Р. Солоу, Дж.Тоббін, В. Федосов, М. Фрідман, С. Фішер та інші. Вони досліджували основні питання та проблеми системи оподаткування в Україні, видали чимало наукових праць щодо фіскальної політики, висунули чимало пропозицій щодо удосконалення на рівні держави. Але багато проблем сьогодні надалі потребують все більшого дослідження.

Метою і завданням дослідження є детальний аналіз сучасної фіскальної політики України та визначення основних шляхів і перспектив її реформування.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

1. Визначити основні концепції та роль фіскальної політики у регулюванні економіки.

2. Вивчити сучасний стан фіскальної політики України та проаналізувати основні її проблеми.

3. Дослідити та визначити перспективи розвитку оптимальної перебудови бюджетних видатків та удосконалення податкової системи України.

Об'єктом дослідження є фіскальна політика України.

Предметом дослідження виступають теоретичні та практичні проблеми чинної системи перерозподілу.

Мета та завдання курсової роботи обумовили її структуру. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури.

Методи дослідження. У процесі роботи застосовувались такі методи дослідження: системно-структурний, абстрактно-логічний, порівняльний і балансовий тощо. Інформаційну основу дослідження складають наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів з теорії оподаткування; офіційні статистичні дані; матеріали Державного комітету статистики, Міністерства фінансів та Державної податкової служби.

1. Основні концепції та роль фіскальної політики у регулюванні економіки.

Успішний соціально-економічний розвиток держави є результатом вдалого використання не лише ресурсних можливостей бюджетів всіх рівнів, а й тих інструментів механізму державного регулювання, що забезпечують формування і реалізацію політики розвитку, важлива складова яких – фіскальна політика. Водночас недосконалість методологічних засад механізму функціонування її компонент, зокрема щодо встановлення раціонального компромісу джерел формування бюджетних ресурсів держави, негативно впливає на динаміку суспільного відтворення.

Фіскальна політика як адаптивний механізм у системі державного регулювання має спрямовуватися на забезпечення адекватності регуляторних заходів внутрішнім і зовнішнім змінам економічного середовища з метою сталого розвитку держави й регіонів та підвищення на цій основі добробуту суспільства. Дуалізм проблематики її функціонування полягає в тому, що, з одного боку, вона є складовою фінансової системи держави і має забезпечувати ресурсне наповнення бюджетів всіх рівнів. З іншого боку, фіскальні інструменти застосовуються як макроекономічні стабілізатори, що зумовлює їхнє активне використання для стимулювання економічного зростання і регулювання макроекономічної ситуації. На різних фазах економічного циклу ці дві домінуючі сторони виявляють себе по-різному, а іноді стають суперечними. Зазначене потребує достатнього рівня динамічності та гнучкості фіскальної політики і знаходить відображення у мінливості фіскальної структури держави. [2]

Фіскальну політику розрізняють як дискреційну та не дискреційну.

Дискреційна політика – це цілеспрямована зміна величини державних податків, видатків і сальдо державного бюджету (різниця між частиною податків і державними закупками) в результаті зміни законодавства, метою якої є:

- Стабілізація економіки;
- Досягнення рівноваги в економіці;
- Збільшення рівня зайнятості;

- Зниження темпів інфляції;

Дискреційна політика може здійснюватися тільки з часом, оскільки вона пов'язана з прийняттям законодавчих рішень.

До інструментів дискреційної фіскальної політики належать:

- Зміна ставок оподаткування;
- Скасування або запровадження нових податків чи податкових пільг;
- Трансферти, обсяги яких нейтральні щодо розмірів доходів.

Дискреційна фіскальна політика, залежно від фази циклу, може бути:

- Стимулювальною (експансії) фіскальною політикою – це бюджетно-податкова політика, спрямована на збільшення державних витрат та зменшення податків з метою розширення сукупного попиту в економіці в період циклічного спаду;

- Стимулювальною (обмежувальною) фіскальною політикою – це бюджетно-податкова політика, за якої відбувається скорочення державних видатків та збільшення податків з метою скорочення сукупного попиту в умовах надлишкового попиту при циклічному піднесенні;

- Недискреційною (автоматичною) фіскальною політикою – це політика вбудованих стабілізаторів, вона не пов'язана зі зміною законів;

- Автоматичним («вбудованим») стабілізатором – це механізм, який дає змогу зменшити циклічні коливання в економіці без зміни податкового законодавства. [3]

Такими стабілізаторами є: прогресивна податкова система; трансфертні платежі; система участі в прибутку; допомоги по безробіттю в період економічних спадів.

Ефективність фіскальної політики визначається мірою впливу держави на зміну бюджетних доходів і витрат. Чим вищі дохідна і відповідно видаткова частини бюджету, тим більші можливості щодо реалізації соціальних і економічних функцій держави. Як інструмент державного регулювання, бюджетні ресурси залежать від економічних умов і мають відповідно впливати на ці умови.

2. Україна: проблеми реформування структури оподаткування.

Основними системними проблемами у фіскальній сфері є:

– податкова заборгованість платників перед бюджетом та державними цільовими фондами. Ця проблема породжена низкою причин, а саме:

- відсутністю ефективних механізмів, що забезпечують відповідальність суб'єктів господарювання за виконання своїх фінансових зобов'язань; практикою щодо списання та реструктуризації державою податкової заборгованості підприємств перед бюджетом;

- проведення масових бюджетних взаємозаліків, які роблять не вигідною своєчасну і в повному обсязі сплату податків, сприяють укоріненню у суспільній свідомості зневажливого ставлення до податкових зобов'язань; [4]

- широкомасштабне ухилення від оподаткування. В Україні на масштаби ухилення від податків впливають не стільки розміри податкових ставок, скільки викривлення умов конкурентної боротьби внаслідок нерівномірного розподілу податкового тягаря; корупція; недосконалість законодавства, що регулює підприємницьку діяльність, у тому числі податкового; загальне недотримання норм законів платниками податків;

– бюджетна заборгованість з відшкодування податку на додану вартість, є недоліки законодавчих норм, якими регулюється процедура відшкодування та пред'явлення необґрунтованих вимог на відшкодування податку на додану вартість та заниження сум податкових зобов'язань;

– нерівномірне податкове навантаження, внаслідок чого найбільше податкове навантаження покладено на законослухняних платників, позбавлених податкових пільг.

На жаль, в Україні не існує плану та стратегічного бачення державних змін, починаючи від громадських організацій і закінчуючи органами державної влади та політичними партіями. Є лише окремі експертні позиції або поодинокі спроби «гасіння пожежі», однак цілісне уявлення щодо реформ відсутнє. Публічний документ про політику створює строгу рамку, описує структуру, процедуру, стандарти та вміння, необхідні для реалізації нових політик. Підтримку реформ в

Україні забезпечують консультації із зацікавленими сторонами. Під час цієї процедури визначають інтереси всіх зацікавлених сторін, можна побачити прихильників та противників змін. [5]

Найбільшою проблемою є те, що прийняті політичні рішення ніколи не переходять на бюрократичний рівень виконавців. Структура адміністративних виконавців нової політики є непрозорою через відсутність державних документів про політику. Контроль за виконанням реформ мають здійснювати виключно державні інституції, до яких також залучаються спостерігачі із громадських організацій та експертного середовища [2].

Активним стейкхолдером у процесах обговорення та надання пропозицій з модернізації податкового законодавства України виступає Американська торговельна палата. За визначенням її членів податкове законодавство повинно бути зрозумілим, прозорим та передбачуваним [3]. Переважна більшість респондентів вважають, що в першу чергу необхідно спростити процес адміністрування податків, керуючись європейськими принципами та запроваджувати інноваційні технології податкового адміністрування. На думку експертного співтовариства, фрагментарних заходів щодо зміни податкового законодавства недостатньо [3]. Необхідний комплекс заходів у рамках опрацьованої концепції, компоненти якої пов'язані таким чином, що відповідають принципам оптимізації податкової політики і практики оподаткування в цілях створення умов для переходу з інерційного енергосировинного шляху розвитку на інноваційний.

Об'єктивна необхідність для проведення в Україні податкової реформи обґрунтована загальними принципами реформування податкових систем [5]. Згідно з ними: зміни в оподаткуванні мають бути узгодженими зі змінами в масштабах державної активності; зміни в оподаткуванні мають відповідати об'єктивним потребам і можливостям економіки та фінансової сфери і не повинні перевищувати допустимий «поріг новизни»; необхідною умовою проведення податкової реформи є чітке визначення її цілей. [6]

Реформування структури оподаткування повинно забезпечити її збереження як цілісності, що можливо завдяки, по-перше, запровадженню чи скасуванню другорядних податків за незмінності складу «ядра» податкової системи, по-друге, заходам, спрямованим на відновлення рівноваги в системі шляхом доповнення нововведень, спрямованих на зменшення податкових надходжень, нововведеннями, спрямованими на їх збільшення; найприйнятнішими методами перегляду податкових ставок є методи їх поступового (поетапного) зниження (підвищення); при розробці сценарію податкової реформи необхідно виходити з того, що реакція економічних суб'єктів на зниження рівня оподаткування не є швидкою і однозначною; залежність між зниженням податкових ставок і темпами економічного зростання проявляється лише за певних умов; ця залежність проявляється в довгостроковому періоді, тоді як у коротко-строковому періоді можливі негативні наслідки зазначених заходів.

Сучасна податкова парадигма повинна визначатися пріоритетами соціально-економічного розвитку, пов'язаними з перспективами створення в країні морального суспільства і наближення до європейських стандартів рівня і якості життя. У процесі проектування податкової реформи виникає необхідність урахувати всю гаму різноманітних інтересів суб'єктів податкових правовідносин. Оскільки їх інтереси не збігаються, а інколи й набувають конфліктного характеру, виникає необхідність їх узгодження. [7] Останнє залежить від цілей, завдань та інструментів податкової політики. Наприклад, встановлюючи плани податкових надходжень і оцінюючи їх роботу за показником виконання плану, держава сприяє зацікавленості службових осіб фіскальних органів у виконанні плану будь-якою ціною, в тотальному контролі з метою виявлення порушень податкового законодавства та нарахування штрафів. Тим самим створюються передумови для зміщення акцентів у діяльності фіскальних органів з роботи щодо попередження порушень податкового законодавства (шляхом надання консультацій, допомоги в заповненні декларацій тощо) на виявлення порушень і покарання порушників, а отже, й для конфлікту інтересів податкових інспекторів і платників податків. [8]

3. Варіанти оптимальної перебудови бюджетних видатків.

Вчені-економісти визначають інструменти фіскальної політики, які цілісно характеризують її сутність. До таких інструментів належать:

- податки і податкові платежі;
- видатки;
- трансферти;
- борги.

Лише крізь призму визначених інструментів можна розглядати фіскальну політику як цілісний елемент реалізації фінансової політики держави. Фіскальна політика передбачає організацію діяльності, що базується на попередньому плануванні та на виконанні закладених у плані показників. Відповідно таким планом є бюджет країни. У Бюджетному кодексі України міститься бюджетний розпис, за яким поступово виконують завдання, що окреслила держава.

Фіскальну політику реалізує уряд як механізм суспільства загалом. У певних межах урядові рішення щодо видатків та оподаткування можуть змінюватися, щоб впливати на рівноважний реальний ВВП в інтересах загального добробуту. Наголосимо, що формування та реалізація фіскальної політики має базуватися на принципах справедливості, рівномірності й загальності.

Для ефективної реалізації фіскальної політики необхідно врахувати особливості податків, вплив податкових платежів на платника податків, державу, носія податку, суб'єкта, який отримує соціальне благо в результаті перерозподілу податкових надходжень.

Бюджетні ресурси є частиною фінансових ресурсів держави, сконцентрованих у бюджетах всіх рівнів, що входять до бюджетної системи України. Крім того, бюджет не тільки акумулює, а й перерозподіляє значну частину фінансових ресурсів держави, що дає можливість державним органам влади реалізовувати зовнішню і внутрішню політику, вирішувати відповідні економічні та соціальні проблеми тощо. Отже, одним із важливих завдань держави, з одного боку, є забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджету, тобто формування бюджетних ресурсів, а з іншого – ефективне їх

витрачання, тобто забезпечення використання бюджетних ресурсів для виконання державою своїх функцій.

Аналіз складу, структури та динаміки податкових надходжень до Державного бюджету в розрізі прямих та непрямих податків, а також їх найважливіших складових за 2012–2016 рр. (табл. 1) засвідчив наступне.

Таблиця 3.1 Склад і структура податкових надходжень до Державного бюджету України у 2012–2016 рр.

Показник	2012		2013		2014		2015		2016		Відхилення	
	□, млрд грн.	Частка, %	□, млрд грн.	Частка, %	□, млрд грн.	Частка, %	□, млрд грн.	Частка, %	□, млрд грн.	Частка, %	Абс., млрд грн	Відн., %
Прямі	86,72	33,24	85,55	31,10	85,91	32,73	83,62	29,8	127,64	31,2	40,8	47,15
ПДФО	6,21	2,45	7,01	2,62	7,64	2,94	12,6	4,57	45,1	11,074	38,9	631,6
ПП	54,73	20,9	55,3	20,18	54,43	20,7	39,9	14,34	34,8	8,5	- 20,0	- 36,5
Рента	23,12	8,8	19,9	7,31	19,6	7,4	25,0	8,92	47,09	11,5	24,0	104,1
Інші	2,87	1,1	3,2	1,2	4,45	1,7	6,0	2,11	0,7	0,22	- 2,1	- 76,0
Непрямі	174,98	66,8	189,22	68,9	176,9	67,39	196,6	70,2	281,9	68,8	107,04	61,27
ПДВ	130,15	49,7	138,8	50,58	128,3	48,81	139,0	49,6	178,5	43,6	48,4	37,2
АП	33,04	12,6	37,2	13,58	35,3	13,4	44,9	16,04	63,1	15,4	30,13	91,24
Мито	11,86	4,5	13,2	4,88	13,3	5,123	12,65	4,5	40,3	9,8	28,5	242,3
Разом податків	261,61	100,0	274,7	100,0	262,8	100,0	280,2	100,0	409,4	100,0	147,8	56,5

Джерело: складено автором на основі [12]

З таблиці 3.1 видно, що загальна сума податкових надходжень у 2016 р. порівняно з 2012 р. зросла на 56,5%, причому темп росту непрямих податків суттєво (на 14.1%) випереджає темп росту прямих.

Можемо зробити висновок, що Державний бюджет України формується у середньому на 79% за допомогою податкових надходжень. Проте цього недостатньо, оскільки за європейськими нормами неподаткові надходження у структурі бюджету держави мають складати не більше, ніж 5% [9]. Це свідчить про неоптимальну структуру доходів бюджету.

На сьогодні для України характерні проблеми, пов'язані з формуванням і використанням бюджетних ресурсів, а саме⁸⁴ розрив між доходами й видатками бюджету, неефективне та нецільове використання бюджетних ресурсів, соціальний популізм, які провокують надмірну фіскальну орієнтацію податкової політики, порушують стабільність національної валюти, зумовлюють

недофінансування видатків бюджету, погіршують систему соціального забезпечення, сприяють активному нарощуванню державного боргу. Саме від обсягів бюджетних ресурсів та ефективного управління ними залежить ступінь вирішеності цих проблем та стабільність фінансової системи держави загалом. Ефективне управління бюджетними ресурсами – це насамперед швидкість у реагуванні на зміни у фінансовій сфері держави та її здатність забезпечити своєчасне надходження та ефективне витрачання бюджетних коштів. [9]

Видатки бюджету систематизуються за економічною характеристикою операцій, що здійснюються при їх проведенні, та поділяються на поточні і капітальні видатки. Раціональна структура видатків повинна сприяти економічному зростанню держави та забезпечувати її надійне функціонування. Для покращення результативності витрачання бюджетних коштів, надання державних послуг, спрямованих на отримання якісного суспільно значимого кінцевого результату необхідне здійснення дієвих перетворень системи управління бюджетними видатками шляхом використання обґрунтованих методів планування і моніторингу їх соціально-економічної ефективності, підвищення рівня середньострокового бюджетного планування тощо.

Відповідно до законодавчо затвердженої бюджетної класифікації видатки бюджету класифікуються за:

1) бюджетними програмами (програмна класифікація), що здійснюється із застосуванням програмно-цільового методу у бюджетному процесі;

2) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація). Така класифікація містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів для систематизації видатків бюджету за ознакою головного розпорядника бюджетних коштів і на її підставі формується реєстр головних розпорядників бюджетних коштів;

3) функціями, з виконанням яких пов'язані видатки бюджету (функціональна класифікація). Видатки систематизуються відповідно до основних функцій, які виконує держава;

4) економічною класифікацією.

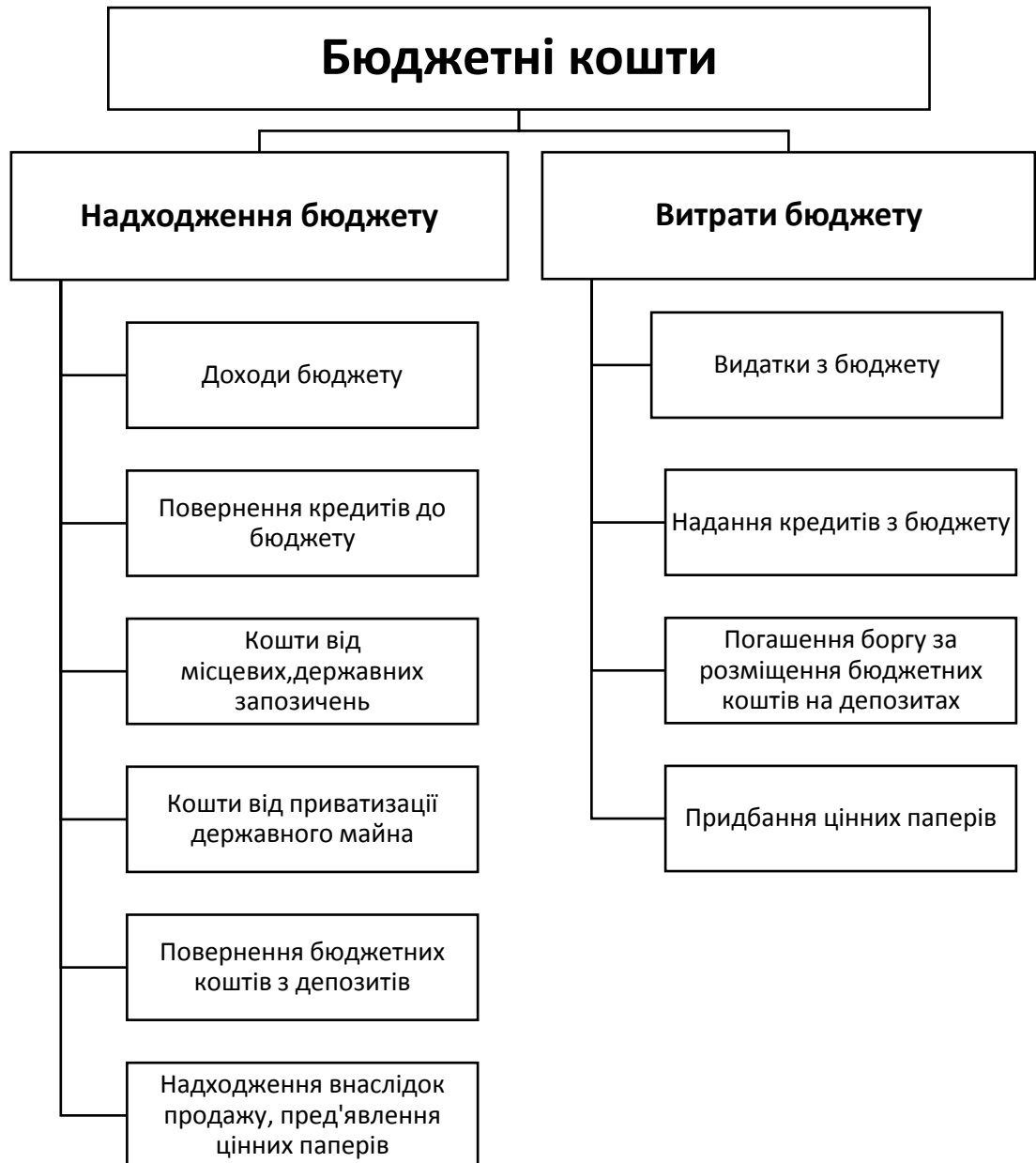

Рис. 3.2. Структура бюджетних коштів відповідно до Бюджетного кодексу України.[13]

Запровадження в бюджетну політику принципу пріоритетності плану доходів, який необхідно забезпечити для фінансування видатків, призвело до таких негативних тенденцій :

- фіскалізації податкової й митної політик, які орієнтовані передусім на мобілізацію необхідного обсягу доходів;
- зростання обсягу коштів, сплачених підприємницьким сектором понад розмір податкових зобов'язань (невідшкодований ПДВ, авансові платежі зі сплати

податків, значні розміри штрафів, що неадекватні порушенням податкового законодавства тощо);

- різке зростання державного боргу України;
- активне залучення НБУ для фінансування дефіциту бюджету; – регулярне недофінансування бюджетних видатків. 11]

Отже, використання бюджетних ресурсів через формування видаткової частини бюджету повинно здійснюватися відповідно до визначених пріоритетів розвитку економіки, досягнення результативності від здійснених бюджетних видатків. На сьогодні в умовах ринкових перетворень перед Україною постали виклики, що вимагають пошуку нових адекватних рішень щодо забезпечення ефективного формування, розподілу і використання фінансових ресурсів держави, які виявляються в тенденціях до децентралізації як у державному управлінні загалом, так і у сфері державних фінансових ресурсів зокрема, особливо в частині перерозподілу повноважень і функцій між рівнями управління (центральним, регіональним, місцевим), і відповідно надання їм належного фінансового забезпечення через перерозподіл бюджетних ресурсів між різними адміністративними рівнями.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів, які держава здатна спрямувати на економічний та соціальний розвиток, важливим інструментом дієвого державного управління потоками бюджетних ресурсів, зокрема недопущення неефективного й незаконного використання бюджетних коштів, є програмно-цільовий метод (ПЦМ). У найширшому розумінні програмно-цільовий метод – це метод планування, виконання та контролю за виконанням бюджетів всіх рівнів, заснований на застосуванні цільових програм в умовах середньо- строкового фінансового планування з контролем результатів, отриманих від використання бюджетних коштів. [13]

Програмно-цільовий метод передбачає розподіл коштів залежно від визначених перед розпорядниками цілей, відповідно до пріоритетів соціально-економічної політики та в межах прогнозованих на довгострокову перспективу ресурсів бюджету. Застосування програмно-цільового методу дає змогу

передбачити результати виконання кожної бюджетної програми, а також оцінити ефективність використання державних коштів на кожному етапі. Моніторинг і оцінка бюджетних програм передбачають насамперед порівняння результатів і витрат на їх досягнення, аналіз тривалості їх виконання, необхідності й відповідності цих програм вимогам часу .

Позитивом ПЦМ є те, що за його допомогою бюджетні видатки можна гармонізувати з пріоритетами стратегічного розвитку, оскільки бюджетна програма затверджується для реалізації конкретного пріоритету стратегії розвитку держави, деталізуючи й конкретизуючи його. Організація раціонального розпорядження фінансовими ресурсами держави неможлива без надійного законодавчого підґрунтя для підвищення якості управління бюджетними коштами та формування і використання бюджетних ресурсів як складової фінансових ресурсів. [14]

4. Фіскальні орієнтири соціального вирівнювання.

Отже, запорукою ефективного виконання державою своїх функцій є обґрунтоване і своєчасне використання бюджетних ресурсів. Варто зауважити, що збалансована фіскальна політика з рівномірним розподілом податкового навантаження і ефективна політика державних видатків є основою для досягнення балансу в соціальній, екологічній та економічній сферах.

Правильний набір податкових інструментів, рівномірний розподіл податкового навантаження між суб'єктами оподаткування (юридичними та фізичними особами) та податковими базами (доходами, витратами, капіталом і ресурсами) є запорукою ефективного розвитку країни. Водночас правильний, раціональний розподіл доходів через видатки дає змогу забезпечити розвиток економіки через залучення коштів у ті галузі, які найбільше цього потребують. Він також має бути частково спрямований на дотримання екологічного балансу (підвищення родючості ґрунтів, відновлення лісів, очищення водоєм та атмосфери) і забезпечити соціальний розвиток громадян країни (зростання рівня соціального достатку, виплата пенсій, оплата праці тих працівників, які фінансуються за рахунок коштів бюджету, оборона та захист населення країни). [15]

Для ефективного розвитку суспільства, зростання добробуту громадян, досягнення екологічного балансу в країні необхідно здійснювати виважену фіскальну політику:

– видатки мають використовуватися, в першу чергу, для розвитку економіки та забезпечити приплив інвестицій у країну. Проте найважливішим є те, що видатки, які здійснюються через бюджети країни, не повинні стати видатками проїдання;

– податкова політика має забезпечити рівномірний розподіл податкового навантаження між суб'єктами оподаткування, податки повинні бути ефективними щодо оподаткування різних податкових баз.

В умовах фінансової кризи домінуючими є проблеми розвитку промислового та аграрного виробництва, активізації інвестиційної та

інноваційної діяльності, подолання безробіття та інфляційних процесів, реалізації належного соціального захисту та забезпечення населення. [16]

Існує і обернений взаємозв'язок: за рівнем забезпеченості населення визначають місце держави у світових рейтингах економічного розвитку. Саме тому дослідження та аналіз обсягів доходів населення, купівельної здатності громадян і можливості заощаджувати є важливими завданнями на сьогоднішньому етапі розвитку країни. Однак досягнення високого розвитку суспільства, високого рівня добробуту громадян беззаперечно залежить від ефективної податкової політики. Остання має базуватися на принципах соціальної справедливості та економічної ефективності, відповідати критерію фіскальної достатності на тому рівні, щоб процеси оподаткування були якомога більше соціально справедливими та економічно обґрунтованими.

Саме ефективна державна політика в сфері забезпечення добробуту громадян є пріоритетною, адже лише державні органи влади мають можливість встановлювати рівень податкового навантаження, обсяги соціального захисту громадян, визначати вектори розвитку економіки. Для більш детального дослідження рівня добробуту громадян України потрібно проаналізувати економічні, фінансові та фіскальні показники. На нашу думку, одним із найважливіших показників добробуту населення є рівень заробітної плати.

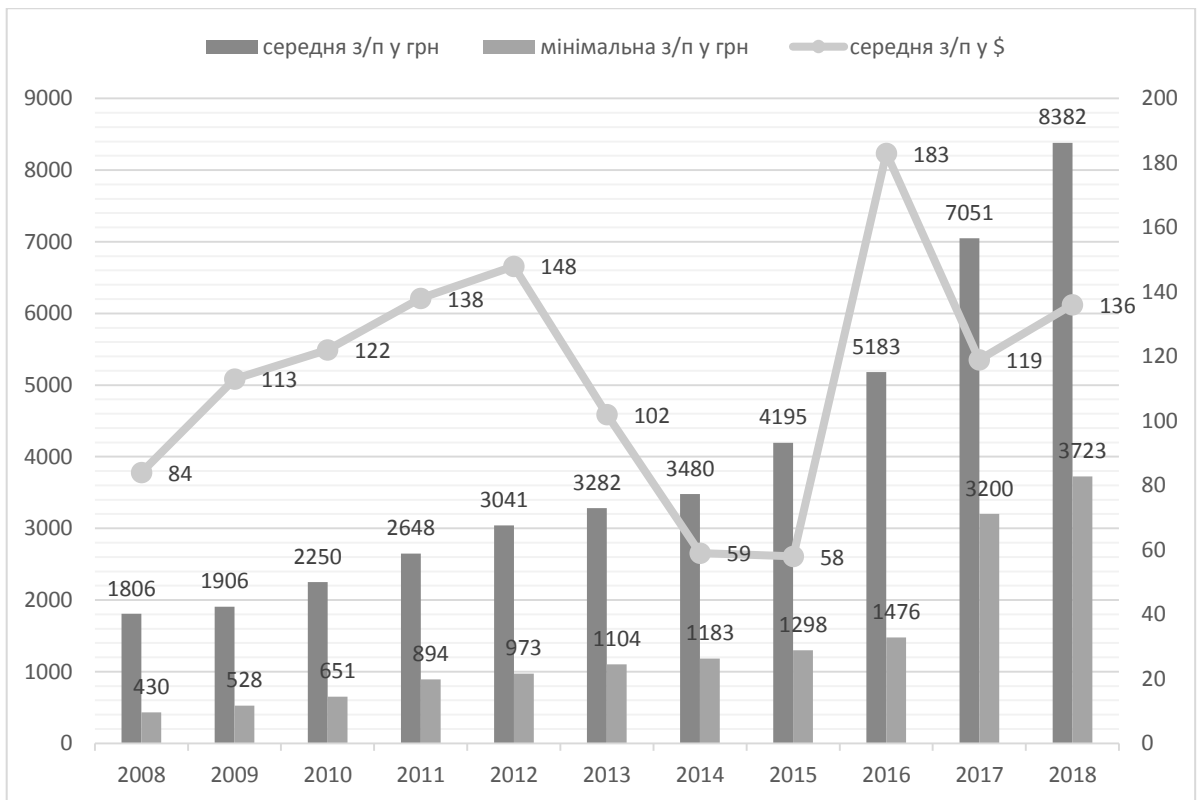

Рис. 4.1. Динаміка середньомісячної заробітної плати в Україні у 2008–2018 рр. [23,24]

Порівняння розміру середньої заробітної плати в Україні із аналогічними показниками в окремих країнах світу дає змогу зробити висновок про дуже низький її рівень. Так, у рейтингу величини середньої заробітної плати, складеному ООН, серед 72 країн світу Україна посідає 56 місце із значенням показника 686 дол. США на рік. Для порівняння, наприклад, у Люксембурзі цей показник становить 4089 дол., у США – 3263 дол., у Німеччині – 2720 дол., у Сінгапурі – 2616 дол., у Чехії – 1786 дол., у Польщі – 1536 дол., у Білорусі – 959 дол.

Зростання реальних доходів значно повільнішими темпами, ніж підвищення середньої заробітної плати, свідчить про загальне зниження добробуту населення та його купівельної спроможності, а отже, знецінення вартості заощаджень. [17]

Незважаючи на позитивну динаміку окремих номінальних вимірників, зокрема середньої заробітної плати та інших доходів населення, на практиці відбувалося реальне зниження купівельної спроможності громадян та

знецінення їхніх заощаджень. Саме тому необхідно формувати якісну нову стратегію побудови економіки соціального добробуту з європейським рівнем доходів громадян. [18]

Для цього потрібно домогтися всебічної державної підтримки розвитку галузей економіки, модернізації виробництва, впровадження новітніх технологій, що дасть змогу створювати якісну та конкурентоспроможну продукцію. Окрім того, необхідно унеможливити прогресування корупції та максимально викоринити її вияви, перш за все, у сфері державного управління. Саме корупція, на нашу думку, є першочерговою перешкодою зростання доходів громадян та найважливішим фактором зниження рівня їхнього життя в Україні. Подальше комплексне дослідження зазначених проблем дасть змогу віднайти альтернативні шляхи подолання дисбалансів як у фінансовій, так і в соціальній сферах, та забезпечити сталі темпи економічного зростання і розвитку нашої держави. Це відповідно забезпечить високий рівень добробуту та якість життя українських громадян. [19]

Проаналізовані механізми свідчать про існування значних проблем у цій сфері. Зокрема, надмірне податкове навантаження створює ситуацію, за якої в країні спостерігається високий рівень тіньової економіки, значна частка заробітної плати виплачується у «конвертах», фонди соціального страхування через приховування об'єкта оподаткування недоотримують.

Вирішити зазначені проблеми можливо у разі вжиття таких заходів:

- 1) зниження фіскального навантаження на фонд оплати праці;
- 2) часткове перенесення тягаря із працедавців на найманих працівників;
- 3) жорсткий контроль та координація діяльності підрозділів фіскальних органів за дотриманням законодавства фізичними особами – підприємцями;
- 4) стимулювання представників малого бізнесу (фізичних осіб – підприємців) податковими канікулами зі сплати податку на доходи фізичних осіб при створенні нових робочих місць. [20]

Висновки

Отже, пріоритети і кількісні параметри фіскальної політики мають формуватися на основі загальної економічної стратегії та можливостей її найбільш ефективної реалізації. Насправді ці вимоги порушуються. Особливо чітко неповне використання потенціалу фіскального регулювання доводить вітчизняна практика формування державного бюджету, який у підсумку є результатом компромісу між альтернативними поглядами на бажані масштаби і характер діяльності уряду. Значні деформації фіскальної сфери створюють перешкоди для діяльності суб'єктів господарювання, знижуючи у підсумку рівень податкової складової фінансування суспільно необхідних видатків, продукують зростання боргового навантаження на економіку та не забезпечують ефективного використання акумульованих у бюджеті коштів. [21]

Реформа структури оподаткування має здійснюватися у комплексі з реформуванням інших сфер суспільного життя. Результативність податкової реформи, особливо в країнах із за давними системними проблемами, до яких належить Україна, залежить не лише від якості її проведення, а й від того, чи проводяться інші реформи.

В середньостроковій перспективі реалізація заходів з удосконалення податкового законодавства має забезпечити: спрощення ведення бізнесу; спрощення процедури адміністрування податків та зборів; створення простих і прозорих правил оподаткування; створення сприятливого інвестиційного клімату; приведення у відповідність положення діючої Конвенції до модельної Конвенції ОЕСР; зменшення відтоку українського капіталу; налагодження партнерських відносин між бізнесом та контролюючими органами; покращення ефективності боротьби зі злочинами у сфері фінансів; підвищення позиції України в рейтингу Doing Business. [22]

Забезпечення ефективності бюджетних видатків передбачає оптимізацію їх частки за кожним напрямом у загальній структурі так, щоб їх фінансова архітектоніка забезпечувала вирішення стратегічних завдань соціально-

економічного розвитку країни. Зазначене передбачає врахування їх впливу на результативність економічних процесів, оцінки потреби за кожним напрямом, взаємоузгодженості необхідних фінансових ресурсів на виконання завдань органів державної влади та місцевого самоврядування з темпами економічного зростання. Підвищення дієвості фінансового контролю за бюджетними коштами забезпечить відповідність бюджетних планів і фактичних результатів, що є умовою прийняття обґрунтованих управлінських рішень та передумовою ефективного стратегічного бюджетного планування. Важливість подальших досліджень зумовлена доцільністю підвищення ефективності бюджетної політики щодо планування та використання бюджетних коштів, пов'язаної з нагальною потребою постійного розвитку бюджетного механізму, його оновлення та реагування на зовнішнє і внутрішнє середовище.

Список використаної літератури

1. Карпучно, И.А. Влияние фискальной политики на социально-экономическое развитие Украины [Текст] / И.А. Карпучно, Т.В. Зорина // Екон. форум. – 2014. – №1. – С. 190–196. Податкова політика України на сучасному етапі/ Лютий І. О. // Фінанси України. – 2011. - №9. – С. 121-123.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2255-17>.
3. Поліпшення конкуренції позиції України засобами фіскальної політики/ Бадрак О.// Економіка України. – 201. -№2. – С. 13-19.
4. Фіскальна політика держави в умовах фінансової кризи/ Мельник В. М.// Фінанси України. – 2011. -№11. – С. 11-17.
5. Фіскальні засоби стимулювання економічного зростання/ В. М. Опарін, М. М. Фельдгольц// Фінанси України. – 2014. -№10. – С.61-70.
6. Алимов О. М. Стратегічний потенціал – сукупні можливості національної економіки по досягненню цілей збалансованого розвитку [Текст] / О. М. Алимов, В. В. Микитенко // Продуктивні сили України. – 2006. – № 1. – С. 135–150.
7. Вдовиченко А. М. Оцінка ефективності заходів податкового стимулювання: основні теоретичні підходи та їх реалізація щодо національної економіки / А. М. Вдовиченко, В. В. Жовнер, М. С. Онуфрик. – Ірпінь : НДІ фін. права, 2013. – 48 с.
8. Данілов О. Д. Тенденції оподаткування капіталу в Україні та світі / О. Д. Данілов, Д. Є. Денисенко // Бізнес-інформ. – 2014. – №3. – С. 295–300.
9. Виконання державного бюджету [Електронний ресурс] / Державна казначейська служба України – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
10. Длугопольський О. В. Реформування суспільного сектору економіки та нові підходи до управління публічними фінансами [Текст] : моногр.

/ О. В. Длугопольський ; Держ. навч.-наук. установа «Акад. фін. упр.». – К. : Акад. фін. упр., 2012. – 279 с.

11. Виконання бюджету 2012-2016 рр. [Електронний ресурс] / Державна казначейська служба України. – Режим доступу : <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147441>.

12. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України : моногр. / В. Г. Дем'янишин. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – 496 с.

13. Бойко В. В. Правові проблеми визначення понять державних видатків та видатків бюджету / В. В. Бойко // Держава та регіони. – 2013. – №2 (40). – С. 68–72.

14. Захаркіна Л. С. Роль і місце податкових надходжень у структурі зведеного бюджету України / Л. С. Захаркіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — 2016. — № 19. — С. 125–129.

15. Зварич О. В. Податкові надходження: методологія прогнозування: монографія / О. В. Зварич. — К.: КНТЕУ, 2013. — 444 с.

16. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика: монографія / [под ред. И. А. Майбурова, Ю. Б. Иванова] — К.: Кондор, 2011. — 352 с.

17. Амбрик Л.П. Розбудова фіскального інструментарію забезпечення економічного зростання в Україні : автореф. дис. на здобуття наукступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Л. П. Амбрик. – Тернопіль, 2013. – 20 с.

18. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / авторський колектив; за заг. ред. П. В. Пашка, Л. Л. Тарангул. — К.: ТОВ «Новий друк», 2015. — 570 с.

19. Фрадинський О. А. Поняття податкового навантаження та підходи до його визначення / О. А. Фрадинський // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — № 1. — С. 79–82.

20. Глухова В. І. Податкові пільги як інструмент податкової політики держави / Стратегічні пріоритети в ХХІ столітті: матеріали II Міжнар. наук. — практ. конф., 14–15 лютого 2017 р. — Київ: СПД- ФО Пшонківський О. В., 2017. — С. 91–93. Лук'яненко І. Г. Моделювання впливу змін фіскальної політики на економіку

21. України / І. Г. Лук'яненко // Бізнес Інформ. — 2012. — № 4 (411). — С. 197–201. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.minfin.gov.ua.

22. Державний комітет статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua> .

23. Динаміка мінімальної і середньої заробітної плати (2000-2017 рр.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://corestone.expert/uk/open-reports/dynamics-of-minimum-and-average-wages-2000-2017-years/>